

Munkabéruzsora vagy midőn a szorult helyzetben levő fél előlegez. Uzsoratórvényünk, az 1932: VI. t.-c. 1. §-a szerint az uzsorának kettős előfeltétele van. Objectiv feltétele az egyik egyik szerződő fél által kikötött aránytalan ellenszolgáltatás, subjectiv feltétele a másik szerződő fél szorult, függő helyzete, tapasztalatlansága stb.

Ezen kritériumok fennforgása esetén különbséget kell tennünk hiteluzsora és reáluzsora közt. A hiteluzsora további tényálladási eleme az egyik fél részéről történő „előlegezés”, míg a reáluzsoránál a szolgáltatás és ellenszolgáltatás kézen-közön történik. A megkülönböztetés annyiban gyakorlati, hogy uzsoratórvényünk, kizárólag a hiteluzsorát, illetve ennek bizonyos megszorított körét pónalizálja, míg a reáluzsoránál megelégszik a magánjogi következmények kimondásával.

A hiteluzsoránál a törvény konstrukciója egy további feltételt támaszt, hogy t. i. azon félnek szolgáltatása, ki az uzsorás előnyt kiköti, megelőzze a kárt vallott fél szolgáltatását. („... bármely szolgáltatás előlegezésével” aránytalan ellenszolgáltatást köt ki.) Szigorú törvénytárgy mellett ilyként kizárólag akkor beszélhetünk hiteluzsoráról, ha az uzsora tárgyi és alanyi feltételeinek fennforgása mellett a szorult helyzetben álló féllel szemben álló fél előlegezett vagy hitelezett. A törvény ezen épen nem szerencsés szövegezésének rációja alighanem azon látszatigazság, hogy a szorult fél szorultságánál fogva épp a jelenbeli és előlegezett szolgáltatás fejében hajlandó egyezzel arányban nem álló nagyobb ellenszolgáltatásnak jövőbeli teljesítésére.

Joggal vetődik fel a kérdés, hogy ily körülmények közt beszélhetünk-e uzsoráról ott, hol az uzsorás fél szolgáltatása nem előzi meg a kiuzsorázott fél viszontszolgáltatását, vagyis az uzsorás nem előlegez semmit, hanem ellenkezőleg a szorult helyzetben levő fél jelenbeli és előlegezett szolgáltatásával szemben kötelezi magát ezzel arányban nem álló csekély viszontszolgáltatás jövőbeli teljesítésére. Röviden: beszélhetünk-e uzsoráról ott, ahol a kiuzsorázott fél hitelez?

A kérdés első percre tisztán elméletinek látszik. Nehéz elképzelni, hogy valaki azért teljesítsen, vagy szolgáltatson előre, hogy utóbb szolgáltatásával arányban nem álló csekély ellenszolgáltatást kapjon. Mégis a kötelmek egész sora ezt a valószínűtlen és nem a törvény által lefektetett sémát mutatja.

Elsősorban a munkaügyi kötelmekre gondolok. A szellemi, de különösen a fizikai munkás munkáját nap, hét vagy hónapszámra munkaadójának előlegezi. Amennyiben pedig a munkaadó a munkavállaló szolgáltatásával szemben arányban nem álló bért fizet, úgy az uzsora objectiv feltétele megvalósul. Az sem lehetetlen, hogy a jelen viszonyok közt, figyelemmel a munkanélküliségre, a munkavállaló oly szorult helyzetben van, mely

mellett arról, hogy a bér szabad egyezkedés tárgyát képezi, beszélni sem lehet. Az előlegezés, mint a hiteluzsora harmadik feltétele is fennforog, csupán a konstrukcióban van hiba, mert a szorult helyzetben levő munkavállaló munkáját gazdájának előlegezi.

Uzsora-e ilyként a munkabéruzsora jogi értelemben? Véleményem szerint újból és most már a hiteluzsora körén belül kell különbséget tennünk magánjogi és büntetőjogi értelemben vett uszora közt. Büntetőjogi uszoráról csak akkor beszélhetünk, ha az „előlegezett szolgáltatás tárgya pénz vagy más ingó dolog” (5. §.). Ha tehát az előlegezett szolgáltatás munka (vagy jog), úgy a hiteluzsora sem von büntetőjogi következményeket maga után. Más a helyzet azonban a magánjogi következmények kimondásánál. Midőn a törvényhozó a hiteluzsora mellett, szemben az 1883: XXV. t.-c. rendelkezésével, a reáluzsorát is szabályozása körébe vonja (1. §.), egyúttal azon felfogás ellen foglal állást, mintha az uszorának tényálladékaéhoz tartozna a hitelezési elem. Vagyis uszora a reáluzsora is, hol a szolgáltatás Zug im Zug történik. Ha pedig a hitelezés a magánjogi értelemben vett uszorának nem tényálladéki eleme, úgy irracionális lenne az uszora köréből kirekeszteni azon kötelmeket, melyekben az uszora tárgyi és alanyi feltételeinek fennforgása mellett a hitelezési elem is fellelhető, de nem a törvény által megkívánt egyoldalú séma formáiban.

*Dr. Bratmann Pál.*

Ervényes-e a jogügylet, mellyel a korlátolt felelősségű társaság a saját üzletrészt megszerzi? A korlátolt felelősségű társaságról szóló 1930: V. törvénycikk 35. paragrafusa tilalmazza, hogy a korlátolt felelősségű társaság a saját üzletrészt megszerezze. Hasonló ez a tilalom a K. T. 161. §-ának a tilalmához, mely tudvalevően megtiltja a részvénytársaságnak a saját részvénytulajdonlását. Az indoka mindkét tilalomnak az, hogy mivel mindkét társaság tiszta tőketársaság, ahol a tagok nem szavatolnak, kell tehát egy bizonyos minimális vagyon konzerválásáról gondoskodni. Már pedig ezt a minimális vagyont csorbítaná a saját részvény vagy üzletrész visszaszerzése. Azonban, amiként a K. T. sem mondja meg, vajjon a részvénytulajdonlás tilalom abszolút-e, vagyis semmis-e, a tilalom ellenére létrejött ügylet vagy nem, ép úgy hallgat erről a K. F. T. törvény. Ez annál csodálatosabb, mert a probléma már felvetődött évtizedekkel korábban a részvényjogban, a külföldi K. F. T. törvények is szabályozzák, a K. F. T. törvényt megelőző magyar irodalom is megemlékezett a problémáról. A gyakorlat feladata lesz tehát a megoldás.

A megoldáshoz több kiinduló pontunk lehet. Az első legcsábítóbb talán az analógia volna. A részvénytulajdonlás és az üzletrész-szerzés tilalma azonos megfontolásból származik, közel fekvő volna tehát a gondolat, hogy a K. T. 161. §-ánál kifejöl-